

CAURVIJU PRASMES

Smārdes pamatskolas izdevums 2021./2022.m.g.

Caurviņu prasmes (*kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes*) ietver dažādus skolēnu darbības aspektus. Tās caurvij visus mācību priekšmetus, palīdzot sasaistīt jaunās zināšanas ar personisko pieredzi. Caurviņu prasmju apguve visās mācību jomās nostiprina skolēnu spējas tās izmantot patstāvīgi un visdažādākās situācijās, tostarp sarežģītās un neparedzamās.

Par būtiskāko no caurviņu prasmēm, kam īpašu uzmanību pievērst šajā mācību gadā, Smārdes pamatskolā tika izvēlēta

KRITISKĀ DOMĀŠANA UN PROBLĒMRISINĀŠANA

Kritiskā domāšana un problēmrisināšana

Savu viedokli pamatoju ar uzticamiem faktiem, bet izaicinājumiem un iespējām ķeros klāt sistemātiski – tās skaidri formulēju, piedāvāju risinājumu un to īstenoju.

Skola2030

Kritiskā domāšana un problēmrisināšana ir mērķtiecīga informācijas analīze.

Skolēns:

- 1) rūpīgi un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu;
- 2) pieņem pārdomātus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību;
- 3) rīkojas, lai risinājumus problēmām izstrādātu un ieviestu;
- 4) izvērtē savu sniegumu, pieņemot atbildīgus lēmumus, kas nozīmīgi īstermiņā un ilgtermiņā.

Pirmsskolā šīs prasmes apgūst, vērojot, pētot dabas objektus/parādības, nosaucot dažādas sakarības, apzinoties darbību secību, cēloņus un sekas, izvērtējot redzētā un dzirdētā ticamību, kā arī risinot ikdienas problēmsituācijas.

Kritiskā domāšana:

- analizē informāciju (izprot informācijas daļas un to savstarpējās attiecības);
- novērtē informācijas ticamību, kvalitāti un nozīmīgumu;
- savieno atšķirīgas idejas, procesus, lai veidotu ko jaunu;
- formulē informācijas nozīmi, jēgu.

Problēmrisināšana:

- definē problēmu;
- formulē vēlamu mērķi;
- rada iespējamus risinājumus un izvēlas labāko no tiem;
- izstrādā stratēģiju risinājumam, plāno, īsteno;
- izvērtē.

Psihologijas doktore Liēna Hačatrjana

Kritiskā domāšana nepieciešama, lai cilvēks, beidzot skolu, ir spējīgs patstāvīgi un izsvērti izprast apkārt notiekošos procesus un atpazīt tās situācijas, kad nepieciešams likt lietā savas skolā apgūtās kritiskās domāšanas un problēmu risināšanas prasmes.

KĀ CAURVIJA IZPAUŽAS MĀCĪBU UZDEVUMOS?

Lai attīstītu šo caurviju prasmi, skolotājam ir jāveido tādi uzdevumi, kas rosina domāt un mācīties iedziļinoties.

Piemēram:

- skolēns izvērtē fotogrāfijas kā vēstures avota drošticamību, izvēlas kritērijus, uz kuriem balstīties, tad veic analīzi, novērtē, salīdzina, izdara pamatotus secinājumus;
- skolēns izvērtē objektu pēc noteiktas pazīmes – formas, krāsas utt. (atkarībā no vecuma);
- skolēns pats izvirza kritērijus, pēc kuriem veikt analīzi;
- skolēns saskata atšķirības starp dzīvo un nedzīvo, dodoties dabā;
- gados jaunākajos skolēnos kritisko domāšanu var veicināt arī ar pavisam vienkāršiem jautājumiem, piemēram, “Kā tu savam draugam iemācītu atpazīt bērzu no liepas?” Tādā veidā bērns tiek mudināts domāt, meklējot atšķirības šķietami līdzīgajā;
- u.c.

Vēl viens veids, kas skolēnam labi palīdz mācīties kritisko domāšanu, ir skolotāja strukturēts stāstījums, kas apraksta paša skolotāja domāšanas procesu. Tādā veidā skolotājs parāda skolēnam dzīvu piemēru, kā domāt, veicinot domāšanas kultūru.

MEDIJPRATĪBA

Latvijas mediju politikas pamatnostādnes

Medijpratība ir zināšanu un prasmju kopums, kas nepieciešams darbam ar informācijas avotiem – informācijas atrašanai un analīzei, informācijas satura kritiskam izvērtējumam, objektīvas informācijas atšķiršanai no tendenciozas, dažādos avotos pieejamo ziņu salīdzinājumam, lai veidotu savu pamatotu viedokli.

Šajā kontekstā skolēnu jāmāca atpazīt arī pretrunīgas situācijas un ziņas, par kurām saprotam, ka te ir grūti iegūt vispusīgu ainu.

Piemēram:

- vai minēts autors;
- kādā vietnē raksts publicēts;
- ko no šī avota var mācīties un secināt?

**DROSS
INTERNETS.LV**

INFORMĀCIJAI...

Drossinternets.lv organizētajos zināšanu par drošību internetā un medijpratību pārbaudes testos, kā arī nozares ekspertu veiktajos pētījumos atklājas, ka bērniem un jauniešiem internetā ir grūtības atšķirt melus no patiesības, viņi uzticas sociālajos tīklos atrodamajai informācijai un dalās ar to, nepārbaudot, vai tā ir uzticama, tādējādi kļūstot līdzatbildīgi nepatiesas un maldinošas informācijas izplatīšanā.

Dažādi materiāli (prezentācijas, testi, rokasgrāmatas, uzdevumi, darba lapas utt.), kas veicina izpratni par ziņu veidošanu un mediju lomām realitātes atspoguļošanā, reklāmām, gudru un daudzveidīgu digitālo tehnoloģiju izmantošanu uzdevumu un problēmu risināšanā pieejami <https://drossinternets.lv/lv/info/medijpratiba>

* Informatīvā izdevuma sagatavošanā izmantoti Skola2030, drossinternets.lv u.c. publiski pieejami materiāli (L.Hačatrijana).